

ŒİMDİ AL SONRA ÖDE

BORÇLA SATIN ALMANIN TARİHSEL SOSYOLOJİSİ

M. FATİH KARAKAYA

VakıfBank Kùltür Yayınları: 0252
İnsan ve Toplum: 020

ŞİMDİ AL SONRA ÖDE
BORÇLA SATIN ALMANIN
TARİHSEL SOSYOLOJİSİ
M. FATİH KARAKAYA

Proje ve Kitap Editörü
Dr. Mehmet Yılmaz Akbulut

Kapak ve Sayfa Uygulama
Faruk Özcan

Son Okuma
Elif Nur Sezgin

VakıfBank Kùltür Yayınları
Saray Mahallesi
Dr. Adnan Büyükdenez Caddesi
No:7/A1 – Kat 13,
Ümraniye 34768 İstanbul
Telefon: 0 216 724 2614
Sertifika No: 40141

© Vakıf Pazarlama San. ve Tic. A.Ş., 2023

ISBN 978-625-6385-77-1

Kitabın tüm yayın hakları VakıfBank Kùltür Yayınları'na aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak sınırlı alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

Baskı
Turkuvaz Haberleşme ve Yay. A. Ş.
Güzeltepe Mahallesi Mareşal Fevzi
Çakmak Caddesi B Blok No: 29/1/1
Eyüpsultan İstanbul
Telefon: 0212 354 3000
Sertifika No: 46403

1. Baskı: Ekim 2023

ŞİMDİ AL
SONRA ÖDE

BORÇLA SATIN ALMANIN
TARİHSEL SOSYOLOJİSİ

M. FATİH KARAKAYA

M. FATİH KARAKAYA

1985 Kahramanmaraş doğumludur. 2010 yılında Boğaziçi Üniversitesi İşletme Bölümünden mezun olduktan sonra 2011-2012 yıllarında İstanbul Arel Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde Araştırma Görevlisi olarak çalışmış ve yüksek lisans çalışmalarını 2014 yılında "Pitirim Aleksandroviç Sorokin'in Sosyolojik Anlayışı ve Amerikan Sosyolojisindeki Yeri" başlıklı teziyle İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalı'nda tamamlamıştır. 2012 yılı itibarıyla Araştırma Görevlisi olarak göreve başladığı İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümünde 2021 yılında "Bir Toplumsal İlişki Biçimi Olarak Borçla Satın Alma: Tarihsel ve Mikro-Sosyolojik Bir İnceleme" başlıklı çalışmasıyla doktorasını da tamamlamıştır. 2015-2018 yılları arasında İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi Yönetici Editörlük görevini ifa etmiştir. 2018-2019 yılları arasında TÜBİTAK desteği ile The University of Edinburgh'da misafir araştırmacı olarak çalışmalar yürütmüş ve 2022'de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü'ne Doktor Öğretim Üyesi olarak atanmıştır. Ekonomi sosyolojisi, piyasa ve toplum, teknoloji ve toplum, kurumlar sosyolojisi, göç sosyolojisi, göçün ekonomi politikası, sosyoloji tarihi ve sosyolojiye giriş alanlarında dersler veren Karakaya'nın bir telif, beş tercüme çalışması yayımlanmıştır.

İÇİNDEKİLER

Önsöz	9
Giriş	13

BİRİNCİ KISIM

BORÇLA SATIN ALMANIN SIFIR NOKTASI: VERESİYE ALIŞVERİŞ

1. Erken Finansallaşan Ülkelerde Veresiye Alışverişi: Utanç ve İtibar	45
2. Türkiye’de Veresiye Alışverişi: Yaz Tahtaya, Al Haftaya	59

İKİNCİ KISIM

KİTLE TÜKETİMİNİ MÜMKÜN KILMAK: TAKSİTLE ALIŞVERİŞ

3. Erken Finansallaşan Ülkelerde Taksitle Alışverişi: Jones’lardan Geri Kalmamak	87
4. Amerika Birleşik Devletleri: Kitleleri Finanse Etmek	89
5. Britanya Usulü Taksitle Alışverişi: Kiralayarak Satın Alma	113
6. Fransa Yahut Mütereddit Bir Piyasanın Hikâyesi	137
7. Türkiye’de Taksitle Alışverişi: Görülmemiş Ödeme Kolaylığı	167

ÜÇÜNCÜ KISIM

GÜNÜMÜZÜN BİR TARİHÇESİ: KREDİ KARTIYLA ALIŞVERİŞ

8. ABD ve Kredi Kartının Doğuşu: “Özgürlük Yeniden Tanımlandığında”	227
9. Britanya: Bankalar, Perakende Devlerine Karşı	321
10. Türkiye’de Kredi Kartıyla Alışverişi: Geç Kalkan Yol Alır	329
11. Türkiye’de Tüketici Kredilerine Gide(meye)n Yol: “Para Biriktiren Rahat Eder”	331

12. Türkiye’de Tüketici Kredilerinin Gelişimi: “Tüketiciye Kredi Açın”	365
13. Türkiye’de Kredi Kartları: Harcarken Kazanın	393
Sonuç	417
Kaynakça	429

TABLOLAR

Tablo 1. Borçlanma Durumu	65
Tablo 2. Hanehalkı Eğitim ve Borç Durumu	66
Tablo 3. Hanehalkı Aylık Kazanç ve Borç Durumu	67
Tablo 4. Arçelik Satış Rakamları	185
Tablo 5. Buzdolabı İstatistikleri	202
Tablo 6. Çamaşır Makinesi İstatistikleri	202
Tablo 7. Tüketici Ödeme Planı	203
Tablo 8. Tüketici Vade Planı	203
Tablo 9. Banka Şube ve Çalışan Sayısı (1980-2000)	375
Tablo 10. Tüketici Kredileri Dağılımı (1992)	387

ŞEKİLLER

Şekil 1. Enflasyon Oranı (1960-2020)	341
Şekil 2. Banka Mevduat Faiz Oranı (1973-2016)	353
Şekil 3. DİBS Ortalama Faiz Oranı	358
Şekil 4. Gecelik Faiz Oranı	359
Şekil 5. Kamu Borç Stokunun GSYH'ye Oranı (1990-2015)	360
Şekil 6. Kişi Başı Millî Gelir (1985-2020)	362
Şekil 7. Banka Varlıklarının GSYH'ye Oranı (1960-2016)	382

RESİMLER

Resim 1. Veresiye Satan-Peşin Satan	49
Resim 2. Veresiye Defteri	54
Resim 3. Veresiye Defteri Örneği	74
Resim 4. Elle Dergisi Kapağı (1955)	153
Resim 5. RCA Radyo Reklamı	187
Resim 6. Arçelik Buzdolabı Reklamı	188

Resim 7. Yapı Kredi Bankası Aktif Bankacılık Reklamı	363
Resim 8. Ziraat Bankası Tasarruf Reklamı	377
Resim 9. Akbank İkramiye Reklamı	378
Resim 10. Yapı Kredi Ferdî Kredi Reklamı	379
Resim 11. Yapı Kredi Otomobil Kredisi Reklamı	379

ÖNSÖZ

“Önsöz yazmak, gerekli ve gülünç bir iştir” der Jacques Derrida, önsözler üzerine yazdığı uzun bir önsözde. Çünkü “ön” takısı geleceği şimdiye indirgemekte ve metin için “tekil bir kılavuz” önermektedir. Bu nedenle gülünç olmamak ve zaten uzun bir çalışmayı daha da uzatmamak adına, biraz çalışmanın cemaziyeleveline, hikâyeme ve bende ve çalışmada emeği olanlara değinmek istiyorum. Fen Lisesi mezunu ve mecburen sayısal alan çıkışlı bir öğrenci olarak sosyal bilimlere kaçışım, Boğaziçi Üniversitesi İİBF İşletme Bölümü ile olmuştu. İşletme alanının “kendine özgü piyasasının” yarattığı hayal kırıklığının yıkıcı bir hâle dönüşmesini ise bir disiplin olarak sosyoloji ile tanışmam engelleyecekti. Ancak sosyoloji alanında akademik kariyer yapmaya karar verdiğimde finansal bir mesele üzerine çalışma yapacağım aklımın ucundan bile geçmezdi. Gelgelelim kader ağlarını ördü ve Edinburgh Üniversitesi’nde etnografi seminerini takip ettiğim Delwar Hussain’in gülererek söylediği gibi “nefret ettiğim alan ile âşık olduğum alanı bir araya getirmiş” oldum. Üstelik bu, benim için keyifli bir yolculuğun da kapısını açtı. Borçla satın alma ilişkisi üzerine yaptığım tez çalışmam, o uzun yolculuğun ilk adımını temsil ediyor. Dolayısıyla da bu çalışmayı ortaya çıkarmam ve yolculuğun geri kalanı için daha cesaretli olmamda birçok kişiye borçlu olduğumu itiraf etmem gerek. Bu önsöz için ayrılan yeri, kendilerine borçlu olduğum hocalarımla, meslektaşlarımla, dostlarımla ve yakınlarımla isimlerini anma vesilesi olarak kullanmak istiyorum.

Tez danışmanlığı, emeklemekten bir sonraki aşamaya geçme heveslisi çocuğu yürümeye teşvik eden yetişkinlerin ihtimamına sahiptir. Danışman, öğrencisinin ayağa kalkması, dik durması, ilk adımlarını atmasını sabırla beklerken bir yandan da tökezlediğinde hemen yardım edebilmek için tetiktedir. Akademide ilk adımlarımı attığım elinizdeki bu kitabın büyük bir kısmının ilk hâlini ve borçla satın alınan mikro-sosyolojisini içeren doktora tez çalışmamda aynı dikkat ve ihtimamla beni cesaretlendiren ve her tökezlememde elimden tutan danışmanım, hocam, ağabeyim Prof. Dr. Enes Kabakçı'ya ne kadar teşekkür etsem azdır. Onun sabrı ve rehberliği olmasa bu çalışma çok daha eksiklerle dolu olurdu.

İstanbul Sosyoloji'nin kapısından içeri girmiş hatta şöyle bir önünden geçmiş herkesin üzerinde Bölüm Başkanı Prof. Dr. İsmail Coşkun'un emeği vardır. Akademinin eser ve ders vermek kadar insan yetiştirmek demek olduğunu bizzat gösteren, çalışmanın en kritik safhasında tatlı sert üslubuyla yol gösterici tavsiyelerde bulunan ve tez çalışmamın bu kitaba kaynaklık eden kısmı için ısrarcı olan hocama teşekkürü borç bilirim.

Lisans döneminde yaşadığı hayal kırıklığı sonrası ne yapacağına karar verememiş ancak okuma, araştırma, öğrenme heveslisi bir gencin heyecanının yatağını bulmasını sağlayan ve bana sosyolojiyi tanıtan, sevdiren hocam Prof. Dr. Mehmet Tayfun Amman'a borcum bu çalışmanın da ötesindedir. Bu borcu ödeyemeyeceğimi bilsem de mütevazı bir teşekkürü kabul etmesini istirham ediyorum.

Okuma, saha ve yazma süreçlerinde sık sık fikirlerine başvurduğum, sohbetlerimizde dahi ufuk açıcı tavsiyeleriyle yol gösteren bölümümüz öğretim üyeleri Prof. Dr. Yücel Bulut'a, Doç. Dr. Murat Şentürk'e, Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Ali Akyurt'a ve Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Emin Balcı'ya teşekkürü bir borç bilirim.

Çalışmam sırasında 8 ayımı misafir öğrenci olarak geçirdiğim Edinburgh Üniversitesi'nde danışmanlığımı yapan Prof. Dr. Donald A. MacKenzie'ye ve beni halkalarına dâhil eden "social studies of finance" grubu üyesi öğretim üyeleri Liz, Ian, Nathan, Todd, Marius ve Dylan'a ayrıca teşekkür ederim.

Bu kitaba kaynaklık eden doktora tez çalışmamın şekillenmesinde hayati öneme sahip Edinburgh ziyaretimi "2214-A Doktora Sırası Yurt Dışı Araştırma Bursu" ile mümkün kılan TÜBİTAK'a ve çalışmamı değerlendiren kıymetli hakemlerine ne kadar teşekkür etsem azdır. Bu imkân sağlanmamış olsa böyle bir ziyaret mümkün olamazdı.

Çalışmamın hemen her aşamasında taslak metinleri okuyan, değerli eleştiri ve katkılarıyla her zaman yanımda olan dostum Dr. Öğr. Üyesi Emrah Yıldız'a, metnin çeşitli kısımlarını okuyan ve kıymetli tavsiyelerde bulunan Doç. Dr. Adem Bölükbaşı ve Yasin Şen'e teşekkür ederim. Birçok kaynağa ulaşmamda kritik yardımı olan ve taslak metinleri okuyup tavsiyelerde bulunan tarihçi kardeşlerim Beyza ve Emir Karakaya'ya ne kadar teşekkür etsem azdır.

Çalışmada bir şekilde katkısı olan ve isimlerini burada zikretmediğim tüm hocalarıma, mesai arkadaşlarıma, dostlarıma ve bu çalışmanın çok çeşitli safhalarında sakın bir yer bulmam için kapılarını bana açan Ragıp Savaş Sanat Akademisi'ne ayrıca teşekkürü bir borç bilirim. Onların katkı ve eleştirileri olmasa çalışma bu hâlini alamazdı. Çalışmada var olan kusurlar, benim yanlış anlamalarım ve ısrarlarımın bir sonucudur.

Uzun yıllara yayılmış bir akademik çalışmada akademik ve entelektüel tavsiye ve imkânlar kadar önemli olan bir şey de çalışmaya ayrılan vakittir. Özellikle çalışmamın yoğun yazma safhasında bana bu konforu sağlayan ve bu uğurda kendi düzenlerini bozmaktan çekinmeyen değerli aileme, Canan ve Hüseyin

Karakaya'ya, Rukiye ve Yasemin Ödül'e ne kadar teşekkür etsem azdır. Haklarını helal ederler umarım.

Son olarak, teşekkür etmekle borcumu ödeyemeceğimi bildiğim, birlikte geçirebileceğimiz zamanlardan çalarak bu çalışmayı ortaya çıkardığım eşim Yeşim ve oğlum Ahmet Manas'a ise ancak beraber geçireceğimiz gelecek güzel günlerin sözünü verebilirim. Özellikle yazım sürecinde eşimin sabrı, daha yoğun çalışabilmem için sağladığı şartlar ve oğlumun duaları olmasa böyle bir çalışma haddinden fazla yorucu olabilirdi.

“Dostluk Üzerine” konuşmasında merhum Fethi Gemuhluoğlu “Önce refik, sonra tarîk” der. Yani önce yoldaş, sonra yol. Akademideki bu uzun yolculuğumda refiklerim, hocalarım, meslektaşlarım, dostlarım ve ailem yanımda oldukça menzile yaklaşacağımı biliyorum. Mehmet Akif'in de dediği gibi:

*“Varmak istersen -diyor Sa'di- eğer bir maksada,
Tuttuğun yollar tükenmekten muarra olsa da;
Şedd-i rahl et, durmayıp git, yolda kalmaktan sakın!
Merd-i sahib-azm için neymiş uzak, neymiş yakın?”*

M. Fatih Karakaya
Göktürk, 2023

GİRİŞ

“Bir giriş yazmak, yazara hakkında yazacağı şeyler için koşulları oluşturmaya izin verir. İzahlar, mazeretler, özürler kendilerini takip edecek şeyleri yeniden çerçevelemek ve yazarın kaleme aldıklarındaki eksiklikler ile bizzat yazarın eksiklikleri arasına, yazarı bir giriş yazılmadığı durumdan daha iyi savunulabilir kılan bir sınır çizmek üzere (yazar öyle umar), iliştilir. Kuşkusuz bu tarz bir ritüel çalışma, acelesi olan bir yolcuyu oradan geçen bir yabancıнын katlanmak zorunda kalacağı ufak zahmetlerden kurtarabilir. Aynı şekilde böylesi bir çaba, uzun bir kitabı okuma biçimini değiştirme gayesi güden fazla iyimser bir çaba da olabilir.” (Goffman, 1986, ss. 16-17)

11 Eylül 2001’de çeşitli uyruklardan on dokuz hava korsanı, dört yolcu uçağını kaçırdı. Korsanlar, maket bıçakları ile tehdit ve darp ettikleri kabin ekibinin yardımıyla kokpite girdiler ve pilotları etkisiz hâle getirip uçağın kontrolünü ellerine aldılar. Bu uçaklardan, Boston’dan Los Angeles uçuşunu gerçekleştirmek için havalanan ilki, kalkıştan kısa bir süre sonra yönünü New York’a çevirdi. Kaçırıldıktan yaklaşık otuz iki dakika sonra sabah 8:46 sularında uçak, New York’taki Dünya Ticaret Merkezi’nin (DTM) kuzey kulesinin 93 ile 99. katlarına saatte 790 km hızla çarptı. “Nedeni anlaşılamayan patlamayı” haber yapan televizyon kanallarını takip edenler, yaklaşık on sekiz dakika sonra canlı yayında hayatları boyunca unutamayacakları bir ana tanık-

lık ettiler. Zira yine Boston-Los Angeles seferini yapan bir başka uçak da kaçırılmış ve 09:03 sularında DTM'nin güney kulesinin 77 ile 85. katları arasına saatte 950 km hızla çarpmıştı. Uçakların çarpmasının ardından kulelerde yangın çıktı ve tam dolu uçak yakıtlarının ve kulelerin çelik konstrüksiyon yapısının da yardımıyla yaklaşık iki saat sonra arkalarında 1.8 milyon tonluk bir enkaz ve 2606 ölü bırakarak tamamen çöktü. Bu şok saldırıların¹ sonucu, yalnızca ABD ve müttefiklerinin teröre karşı Afganistan ve Irak'ta başlattıkları bitmeyen savaşlar değildi. 11 Eylül aynı zamanda dünyada güvenlik ve göç politikalarının, kimlik ve kültür tartışmalarının kökünden değiştiği ve uluslararası sistemin yeniden dizayn edildiği içinde bulunulan çağın da miladiydi.

Bundan tam yedi yıl sonra ise ABD'nin finans merkezi New York'ta ikinci bir çöküş yaşanacaktı. ABD konut finansmanının ikiz kuleleri Fannie Mae ve Freddie Mac, Hazine tarafından kurtarıldı. Yarı resmî özel finansman garanti fonu hüviyetindeki bu iki kurumun, arkasında olduğu garantisini verdiği konut finansman piyasasının büyüklüğü \$1.5 trilyondu. Hazine bu büyüklükte bir piyasanın çöküşüne izin vermedi. Ancak Lehman Brothers şirketinin akıbeti böyle olmayacaktı. 1847'de kuru gıda ticareti yapmak üzere kurulan Lehman Brothers elli yıl sonra yatırım bankasına dönüştü. Şirket 1994'te American Express çatısından ayrıldı ve on yıllık bir büyüme devrine girdi. Bunda şirkete 1969'da katılan ve 1994'teki bağımsızlık sonrası CEO olan Richard Fuld'un agresif politikalarının katkısı büyüktü. 2006 yılına gelindiğinde Lehman Brothers \$700 milyarlık varlık ve \$25 milyarlık bir sermaye büyüklüğüne sahipti. Şirket, kısa vadeli repo piyasasında milyar dolarlık işlemler yaparak, uzun vadeli

---

1. Üçüncü uçak ABD Savunma Bakanlığı Pentagon'a çarpacak ve dördüncüsü savaş uçakları tarafından vurularak Pensilvanya'da boş bir araziye düşecektir.

alacakları ile kısa vadeli yükümlülüklerini çevirmek gibi riskli bir yol izlemekteydi. Yeni ekonomi sosyolojisinin kurucu isimlerinden Richard Swedberg'in de dikkat çektiği üzere diğer yatırım bankaları gibi bütün ticareti güven ortamına bağımlıydı (Swedberg, 2010, s. 83). Ancak ABD konut finansman piyasasında artık hissedilen sıkıntılar ve özellikle Fannie Mae ve Freddie Mac'in zor duruma düşüp Hazine tarafından kurtarılması, piyasadaki güven ortamını bozmuştu. Yine de birçok kişi Lehman Brothers'in da tıpkı JP Morgan ve Bear Stearns gibi bir satın alımla yahut Fannie Mae ve Freddie Mac gibi devlet tarafından kurtarılacağını düşünüyordu. Gelgelelim yapılan pazarlıklardan istenen sonuç alınamadı ve kaçınılmaz son gerçekleşti. 15 Eylül 2008 saat gece 1:45 sularında 160 yıllık geçmişi olan Lehman Brothers şirketi iflas yasasının 11. maddesine sığınma talebinde bulundu. Hafta ortasında ABD merkez bankası FED'in başkanı Ben Bernanke, durumun vahametini açıklamak ve aralarında sigorta devi AIG de bulunan birçok finans kuruluşunu kurtarma paketini izah etmek için şu ifadeleri kullanacaktı: "Pazartesi günü, ortada bir ekonomimiz kalmayabilir" (Swedberg, 2010, s. 71). Domino taşı devrilmişti.

Önceleri Wall Street'in aç gözlü finans kuruluşları ve yatırım bankaları hedef oldu. Hatta serbest piyasanın bu gibi çapakları ayıkladığı düşüncesiyle kurtarma paketlerine karşı çıkanlar azımsanmayacak kadar fazlaydı (bkz. Miron, 2008). Yaklaşık 30 yıl olağanüstü kâr elde eden bu şirketlerin şimdi burunlarının sürtülüyor olmasına sevinenler bile vardı. Öte yandan batan veya batma tehlikesi yaşayan kuruluşlarda CEO'ların aldıkları maaşlar ve primler haber yapılmaya başlandı (bkz. MarketWatch, 2013). Adam Tooze'un da dikkat çektiği gibi meseleyi bir Amerikan olayı olarak görenler de vardı. "Aşırı güçlünün hak ettiği cezaı bulduğunu hayal etmek", hatta buna Londra'nın da eklendi-

ğine tanık olmak “ânın lezzetine lezzet kattı” (Tooze, 2021, s. 17). Lehman Brothers’ın iflasından kırk gün sonra zamanın Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan, krizin Türkiye’yi teğet geçeceğini ifade edecekti. Nitekim Erdoğan G-20 zirvesi için gittiği Londra’da Kraliyet Uluslararası İlişkiler Enstitüsü Chat-ham House’da yaptığı “Küresel Kriz ve Türkiye’nin Rolü” başlıklı konuşmasında, Türkiye’nin yaşadığı 2001 krizi ertesinde yapılan yapısal düzenlemeler ve siyasi istikrarın beraberinde getirdiği güven ortamına işaret edecekti. Erdoğan konuşmasında, daha önceki sözlerinin yanlış yorumlandığını ve kendisinin krizden etkilenmeyecekleri kehanetinde bulunmadığını fakat daha az etkileneceği tespitinde bulunduğunu söyledi (CNN Türk, 2009). Bu beyanat çokça tartışılrsa da gerçekten eldeki ekonomik göstergeler Türkiye’nin (üstelik 2015’e dek) krizden en az etkilenen ülkelerden birisi olduğunu ispatlar nitelikteydi (bkz. Yeni Şafak, 2019).

Gelgelelim domino taşları bir bir devrilmeye başladıkça önce Avrupa’daki dev bankalar paniklemeğe başladılar. İflas eden Belçika bankası Dexia bunlardan biriydi. Üstelik ateşin yalnızca yatırım bankaları, hedge fonları ve onların açgözlü müşterilerini yakmadığı anlaşılmıştı. Norveç hükûmeti emeklilik fonu, 2008 krizi nedeniyle 633 milyar kronluk (\$92 milyar) bir kayıp yaşadığını açıkladı. Bu rakam, her bir Norveç vatandaşının yaklaşık 125,000 kronunun (\$17,000) buharlaştığı anlamına geliyordu (BBC, 2009). Hasılı ABD’deki finansal kriz bir sanayi krizine, o da işsizliğe yol açmıştı. İşsizlik, peşinden ciddi bir talep düşüşünü getirdi. Talep krizine hükümetler müdahale ettiklerinde ise bu kez mali bir kriz baş gösterdi. Şirketlerin iflasını, piyasaların çöküşü ve ülkelerin bunalıma girişi izledi. ABD ve İngiltere’de başlayan sıkıntılar; İrlanda, İspanya, Portekiz, Yunanistan gibi ülkelerde ciddi finansal ve mali krizlere yol açtı. Bütün bunların yol açtığı şey ise derin bir siyasi meşruiyet kriziydi (Castells, Ca-